

27 ta' Novembru, 1961

Imhallfin:—

Is-S.T.O. Prof. Sir Anthony J. Mamo, O.B.E., C.St.J., Q.C.,
B.A., LL.D., President;

Onor. Dr. A.J. Montanaro Gauci, C.B.E., K.M., LL.D.,

Onor. Dr. H. Harding, C.B.E., K.M., B.Litt., LL.D.

Magġur Alfred Stagno Navarra

versus

Nicola Saliba et.

Traffiku — Kollizzjoni — Assikurazzjoni — “Main Road User” u “Side Road User”.

L-agent u rappreżentant ta' kumpannija tas-sigurtà, li f'kawża dwar kollizzjoni jintervjoni "in statu et terminis" fl-interess tal-kumpannija, ma għandux interess personali f'dik il-kawża. Anki bħala terz interessat, dan l-interess mhux radikali fih f'ismu proprju, imma dejjem bħala rappreżentant tal-kumpannija. Għaldaqstant, jekk hu jappella, u fin-nota tal-appell jindika li huwa qiegħed jinterponi appell anki f'ismu proprju, hu ma għandux interess fl-appell f'din il-kwalità; imma jekk l-istess kwalità ma jkunx irrepetiha fil-petizzjoni tal-appell, ma hemmx lok għal provvedimenti dwar dan in-nuqqas ta' nteress, u dik l-indikazzjoni fin-nota tal-appell tkun sempliċement indikazzjoni żejda li ma tiswa xejn.

Is-"side road user" għandu l-obligu li jċedi għat-traffiku fuq il-"main road", li jesplora tajjeb il-"main road" qabel ma jgħorġ fiha, u li jimxi "dead slow", u saħansitra li jwaqqaf, b'leż u sakemm jaċċerta ruħu li jista' jgħorġ bla ħsara. Il-"main road user" għandu wkoll l-obligu li joqgħod attent

fil-“cross roads”, imma l-grad ta' diligenza li jinkombi lilu hu ferm anqas minn dak tas-“side road user”, għax hu ma jkunx qiegħed jiddisturba l-kors tat-traffiku, imma jkun miezi fuq trieq dritta.

Driver li japplika l-“brakes” u jiġbed għall-lemin meta jkun fuq il-“main road” u jsib ruħu konfrontat f'daqqa waħda bl-emergenza subitanea ta' “side road user” li johroġ f'salt u jissorprendieh, jagħmel iż-żewġ manuvri li istintivament wieħed għandu jistenna li jagħmel bħala azzjoni evażiva tal-kollizzjoni.

Jekk is-sentenza tal-Ewwel Qorti tkun akkollat ir-responsabbiltà tal-kollizzjoni fuq id-driver konvenut, u dan tkun baqa' kontumaċi, u lanqas ma jkun deher fl-appell li tagħmel il-kumpannija li magħha huwa kien assigurat, u l-Qorti tal-Appell issib sewwa dik is-sentenza, ma hemmx lok li tiġi kunsidrata l-eċċezzjoni tal-attur danneġġjat illi r-revoka jew ir-riforma tas-sentenza ma tiswa xejn lil dak id-driver għax hu ma appellax, u kwindi li l-appell tal-kumpannija huwa inutili.

Il-Qorti:— Rat l-att ta' ċitazzjoni quddiem il-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili tal-Maestà Tagħha r-Regina, li bih l-attur, premissi d-dikjarazzjonijiet neċessarji u mogħti kwalunkwe provvedimenti opportuni, premess li fl-4 ta' Marzu 1960 il-konvenut, fil-waqt li kien qiegħed isuq il-van numru 24920 minn Notabile Road, fil-limiti ta' Haż-Żebbuġ, minhabba imperizja, negligenza, imprudenza, u inosservanza tar-regolamenti habat mal-karrozza numru 18499 proprjetà tal-attur, u li kienet misjuqa mill-istess attur; u premess li bħala konsegwenza tal-istess kollizzjoni, dovuta għal kolla tal-konvenut, l-attur sofra danni konsistenti fi ħsarat fil-karrozza tiegħu, telf tal-użu tal-karrozza tiegħu, u danni oħra li talvolta jirriżultaw fit-trattazzjoni tal-kawża: talab (a) li l-konvenut jiġi dikjarat responsabbli, minhabba l-ħtiija tiegħu kif fuq imsemmi, għad-danni kollha li sofra l-attur bħala konsegwenza tal-kollizzjoni fuq indikata, (b) li l-ammont ta' dawk l-istess danni sofferti mill-attur jiġi likwidat minn din il-Qorti, okkorrendo bl-opra ta' periti nominandi; (c) u li l-konvenut jiġi kundannat iħallas lill-attur is-somma li tiġi likwidata għad-danni

kif hemm fuq; bl-interessi legali mid-data tas-sentenza li tigi mogħtija, u bl-ispejjeż, inklużi dawk tal-ittra ufficjali tal-21 ta' Lulju 1960;

Rat id-digriet tat-12 ta' Diċembru 1960, li bih il-Kurunell Albert V. Mallia, bħala aġent u rappreżentant ta' "The Northern Assurance Company Limited" gie ammess "in statu et terminis" fil-kawża;

Omissis;

Rat is-sentenza ta' dik il-Qorti tal-10 ta' Mejju 1961, li biha, fil-kontumaċja tal-konvenut, lagħhet l-ewwel talba, billi ddikjarat lill-konvenut responsabbli minhabba fin-negliġenza u inosservanza tar-regolamenti tat-traffiku għal hames partijiet minn sitta (5/6) mid-danni sofferti mill-attur, billi l-attur ikkontribwixxa għall-kumpliment; lagħhet it-tieni talba, billi llikwidat id-danni hekk sofferti mill-attur fl-ammont ta' £115.6.10; u kkundannat lill-konvenut iħallas lill-attur ammont ekwivalenti; u ordnat li l-ispejjeż jithallsu hames partijiet minn sitta mill-konvenut u l-kumpliment mill-attur. Dik il-Qorti kkunsidrat;

Fl-4 ta' Marzu saret kolliżjoni ;

Omissis;

Il-Qorti ssib illi l-konvenut hu prinċipalment responsabbli tal-kolliżjoni u ħsara li sofra l-attur, u dan fil-proporzjon ta' hames partijiet minn sitta, u li l-attur ikkontribwixxa għall-kumpliment;

Irriżulta li l-attur sofra l-ħsara ndikata fid-dokument Għalhekk, mit-total ta' £138.8.5, ħsara li l-attur sofra, l-attur hu ntitolat għal hames partijiet minn sitta, jew għal £115.6.10, minn għand il-konvenut;

Rat in-nota tal-appell, fol. 31, tal-Kurunell Albert V. Mallia għan-nom tiegħu propriju u bħala aġent u rappreżentant ta' "The Northern Assurance Company Limited", ammess "in statu et terminis" b'digriet tat-2 ta' Diċembru 1960, u bħala terz interessat;

Rat fol. 32 il-petizzjoni tal-appell tal-istess Kurunell Albert V. Mallia, bnala agent u rappreżentant tal-imsem-mija Kumpannija tas-Sikurtà, ammess "in statu et terminis", u bnala terz interessat, li biha talab li s-sentenza fuq imsem-mija tiġi riformata, billi tiġi revokata in kwantu akkollat lill-konvenut Nicola Saliba hames sesti tar-responsabbiltà u kkundannatu jhallas is-somma ta' £115.6.10 u hames sesti mill-ispejjeż tal-kawża, u li tiġi konfermata għall-kumpliment; billi għalhekk jiġi deċiż għar-riget; tad-domandi kontenuti fiċ-ċitazzjoni; bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-attur;

Rat fol. 35 ir-risposta tal-attur, li fiha qal li, anki jekk "in pessimo evento" s-sentenza kellha tiġi revokata jew riformata, dan ma jista' qatt jiswa lill-konvenut Saliba, li ma għamel ebda appell minnha, u li ma hux fil-pożizzjoni tal-persuni tassattivament indikati fl-art. 236(2) Proċ. Civ., u li konsegwentement ebda nteress ma jista' jkollha l-Kumpannija tas-Sikurtà fuq imsem-mija li titlob ir-revoka tas-sentenza appellata, li ngħatat kontra Saliba biss, u li fil-konfront ta' dan Saliba ma tistax tiġi revokata jew riformata. Zied jgħid illi, fil-meritu, is-sentenza appellata hi gusta u timmerita konferma; bl-ispejjeż;

Il-konvenut Saliba, notifikat bil-petizzjoni, ma ppreżentà ebda risposta, u lanqas deher fit-trattazzjoni tal-appell permezz ta' xi difensur;

Trattat l-appell;

Ikkunsidrat;

Jiġi rilevat li fin-nota tal-appell fol. 31 il-Kurunell Mallia hu miġjub anki għan-nom tiegħu proprju. Issa, bnala tali hu ma jistax ikollu ebda nteress fil-kawża, għal-lieq hu għandu nteress bnala rappreżentant tal-Kumpannija tas-Sigurtà, eventwalment responsabbli għall-ħlas f'każ ta' kundanna tal-assigurat Saliba. Anki bnala terz interessat, dan l-interess ma hux radikat fih għan-nom tiegħu proprju imma dejjem bnala rappreżentant tal-Kumpannija. Difatti, hu ma talabx in prima istanza li jiġi ammess "in statu et terminis" għan-nom tiegħu proprju,

imma bħala rappreżentant tal-Kumpannija (Fol. 7), u bħala rappreżentant ukoll issoġġva l-eċċezzjonijiet fol. 5. Però, din l-indikazzjoni errata (ghan-nom tiegħu propriju) fin-nota tal-appell ma gietx ripetuta fil-petizzjoni tal-appell fol. 32. Għalhekk ma jidherx li hemm lok għal deċiżjoni appożita ta' liberatorja "ab observantia" fil-konfront tal-Kurunell Mallia "proprio nomine", stante li dik l-indikazzjoni, kontenuta fin-nota tal-appell biss, u mhix reiterata il-petizzjoni, fejn hemm it-talba tar-riforma li hi rilevanti għall-istanza, tista' titqies bħala "un dippjù che non nuoce";

Kwantu għall-inċident sollevat fir-risposta, dak ikun hemm lok għall-konsiderazzjoni tiegħu u tal-verbal spjegattiv tat-30 ta' Ottubru 1961, biss fil-każ li din il-Qorti tasal, fir-raġunamenti tagħha, għall-konklużjoni tar-revoka jew ta' riforma tas-sentenza appellata; altrimenti jkun biss pont teoriku b'a konsegwenzi prattiċi, fil-każ in ispeċje. Għalhekk ma hemmx bżonn li jiġi affrontat, almenu f'dan l-istadju;

Fil-meritu;

Il-versjoni tal-attur hi dijametralment opposta għal dik tal-konvenut. Ix-xhud Anthony Grech, fol. 27, li kien riekeb fil-karrozza tal-konvenut, jgħid, bħal dan, li fil-kar-tuniera l-konvenut waqaf. Għalhekk l-appellant isostni li ma hemmx ebda raġuni il-għaliex għandha tiġi skartata l-versjoni tal-konvenut Saliba;

Ma hemmx dubju li, jekk jiġi ritenut li l-konvenut, li kien fis-"s'ide road", hareġ għal għol-"main road" fejn kien l-attur bla ma ha l-kawteli meħtieġa, allura hemm lok almenu għal grad ta' responsabbiltà għall-kollizzjoni stabbi-lit mill-Ewwel Qorti. Kif ġie ritenut mill-Qorti Kriminali, Sedi tal-Appell, in "Pulizija vs. Galea", 5 ta' Settembru 1953, Vol. XXXVII-IV-1137, in basi għall-insenjamenti dottrinali u għar-regolament stradali lokali, is-"side road user" għandu l-obligu li jċedi għat-traffiku fuq il-"main road", għandu l-obligu li jesplora tajjeb il-"main road" qabel ma johroġ fiha, għandu l-obligu li jimxi "dead slow"

u saħansitra jwaqqaf, biex u sakemm jaċċerta ruħu li jišta' johroġ bla ħsara. U l-"main road user" għandu wkoll joqgħod attent fil-"cross roads", imma l-grad ta' diligenza li tinkombi lilu hu ferm anqas minn dak tas-"side road user", għax hu ma jkunx qiegħed jiddisturba l-kors tat-traffiku, imma jkun miexi fuq trieq dritta (p. 1142);

Din il-Qorti, bħal l-ewwel waħda, tinklina li taċċetta, u fil-fatt taċċetta, il-versjoni tal-attur. Infatti, kontra l-versjoni tal-konvenut u dik tal-passiġġier tiegħu Grech (li forsi kien pre-okkupat b'dak li "in subjecta materia" jis-sejjaħ opportunament "esprit de voiture"), hemm dawn ir-riflessjonijiet:—

Omissis;

Inghad fil-petizzjoni li l-attur ma ha ebda azzjoni evażiva. Ċert hu li l-attur applika l-"brakes" (ara skizz u xhieda tas-Surgent Gatt fol. 20), tant li ħalla "brake mark" ta' hamsin pied. Barra minn hekk, l-attur xehed li hu gibed għall-lemin. Dawn huma ż-żewġ manuvri istintivi tal-"main road user" li jsib ruħu konfrontat f'daqqa waħda bl-emergenza subitanea ta' "side road user" li johroġ f'salt u jissorprendieh;

L-ispeed tal-attur gie diġa' kalkulat fl-apporzjonament tar-responsabbiltà li għamlet l-Ewwel Qorti, ċjoè li l-ispeed ta' tletin mil fis-sieġha, kif xegħed l-attur; għax il-"brake mark", peress li ma kienx hemm adeżività matyres minħabba li l-art ma kienetx xotta, ma tistax f'dak il-każ tkun indizju tal-veloċità;

Kwantu għall-entità tad-danni;

Ikkunsidrat;

Intqal li l-attur ma hux intitolat għall-ispiza tal-kiri ta' karrozza oħra biex imur għax-xoġħol mill-Imdina għal Hal-Luqa u l-Furjana. L-attur, qabel ma saritlu l-ħsara fil-karrozza b'dan l-iskontru, kien juża, biex imur għax-xoġħol. il-karrozza li giet sinistrata. Il-prinċipju f'materja ta' danni, hu dak tar-"restitutio in integrum". Hu

ammess, għalhekk, li meta jkun hemm "loss of use of a damaged chattel", allura id-danneggjat għandu dritt għal "the cost of hire of another similar chattel to take its place", u dan "during the period occupied by the repairs" (ara Law of Collisions on Land, Gibb, 1932 edition, pag. 186-187);

Intqal ukoll li l-Ewwel Qorti kien imissha nnominat tekniku sabiex jirrelata dwar is-somma tal-kont fol. 16. Jigi rilevat li quddiem l-Ewwel Qorti l-appellant odjern, non ostante li hu kien ammess "in statu et terminis" sa mill-bidu ta' proċess, ebda kontestazzjoni ma għamel in propożitu, in subordine għall-assunt tiegħu defensjonali. Anzi, għalkemm hu ngunga (fol. 8) lir-rappreżentant tad-ditta "Mamo", li għamlet it-tiswijiet biex iġib id-dettalji tal-ħsarat, preżumibbilment biex jistharrġu fuqhom, mbgħad ma ta ebda segwitu għal din l-ingunzjoni, u ovvjament ikkuntenta ruħu bl-eżibizzjoni tal-kont li għamlet il-parti l-oħra fol. 14-15. Lanqas jista' jingħad li l-appellant odjern kien qiegħed jieħu fil-ewwel istanza parti sekondarja fil-kontestazzjoni, għax il-konvenut Saliba kien u baqa' kontumaċi, u l-piż tal-kontestazzjoni kien unikament fuq l-appellant odjern. It-talba ta' perizja hi issa prova għdida, u fin-nuqqas ta' xi "admiculum probationis" f'sens li jinficja xi partita jew partiti tal-kont għal raġuni jew oħra, din il-Qorti ma thossx li għandha tordna ndaġini simili. Hu biżżejjed li jiġi mpost, biex tiġi kompletata x-xhieda tal-attur, il-gurament suppletorju nfraskritt, għas-sens tal-liġi proċedurali;

Ikkunsidrat;

Ga ladarba din il-Qorti, kif jidher mill-konsiderandi hawn fuq żvolti, sejra tikkonferma s-sentenza "de qua", ma hemmx lok li jiġi riżolut il-pont sollevat mill-attur appellat fuq imsemmi; għax, kif ingħad, dak il-pont kien pediszekwu għal eventwali riforma jew revoka tas-sentenza; liema evenjenza ma mmaterjalizzatx;

Għal dawn il-motivi;

Tiddeċidi;

Billi tirrespingi l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata, bl-ispejjeż kontra l-appellant. L-attur fi żmien għaxar tjiem, għandu jaħlef f'idejn ir-Registratur ta' dawn il-Qrati li l-ispejjeż inkluzi fil-kont fol. 15 huma kollha kemm huma relattivi għall-ħsarat li kienu konsegwenza diretta tal-kolliżjoni; liema dikjarazzjoni ġuramentata għandha tiġi verbalizzata in kalċe għas-sentenza reġistranda.
